

ШЛЯХИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ НЕГАЦІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Одним із пріоритетних напрямів сучасної лінгвістики є дослідження мовних універсалій. Категорія негациї, серед інших універсалій, вирізняється особливим статусом у багатьох галузях людського знання — філософії, логіці, мовознавстві, психології – тобто має міждисциплінарний, загальнонауковий характер.

Все, про що ми говоримо чи пишемо, має стверджувальну або заперечну форму. Природні мови підлягають принципівій поляризації: кожне висловлювання, кожне запитання обертається між двома величинами – так і ні, істина і хиба. Тому з'ясування суті заперечення є водночас ключем до розуміння суті мови.

Негацию зараховують до мовних універсалій, бо дана категорія наявна на всіх етапах розвитку мов, на кожному з яких вона представлена системою відповідних експлікаторів заперечного значення. Феномен негациї в тому, що її специфічних ознак достатньо для того, щоб визнати її і прагматичною, і семантичною, і морфо-синтаксичною категорією [1, с. 7]. Негация реалізується різними способами: експліцитно, за допомогою спеціалізованих морфологічних маркерів вираження заперечення, імпліцитно-вербально, в складі неспеціалізованих для вираження заперечення лексичних одиниць, пресупозитивно, а також невербально, через відповідну жестикуляцію, міміку, візуальний контакт, моторику голови й тіла, паралінгвальні засоби [1, с. 31].

Результати дослідження розглядаються на матеріалі корпусу 128 одиниць, вилучених із англomовного художнього дискурсу.

Негация в мові може реалізовуватися на лексико-семантичному рівні, не отримуючи експліцитного вираження за допомогою заперечних маркерів, а будучи компонентом значення слова: *fail, lack, deny, hate, doubt, absent, hardly, scarcely*. Напр.: *Most people have hardly any smile at all, or a lousy one* (6, р. 63). Імпліцитне заперечення є змістовою мовною категорією. Виявлення імпліцитного заперечення можливо при аналізі семантики тієї або іншої мовної одиниці. Особливість імпліцитного заперечення, як і будь-якої іншої імпліцитної категорії, полягає в асиметрії, тобто невідповідності плану змісту й плану вираження, а також у невиразності значення формально-граматичними показниками [2, с. 21]. Лексичний рівень представлений 27% (34 прикладами) від загального корпусу засобів негациї.

До способів матеріалізації негациї на граматичному рівні належать: афіксація, заперечні займенники, прислівники, заперечні конструкції та ін. Граматичну парадигму негациї складають такі заперечні оператори, як: *not, no, neither, nor, never, nowhere, nobody, no one, none, nothing* [3, с.159],

найпоширенішою із яких є заперечна частка *not*. Заперечні префікси є іншим поширеним негативним маркером. Граматичний рівень нараховує 55% (71 приклад) від загального корпусу.

Префікси *un-* та *dis-* представлені найбільшою кількістю слів – відповідно 21% та 20% від загальної кількості заперечних маркерів цього рівня, префікс *im-* – 10 %, *non-* – 9%, *in-* – 6%, *de-* – 4%, суфікс *less-* – 11%. Напр.: *An unexpected, a singularly noncombatant, note came into Mrs. Glass's voice* (4, p. 105). Префікси *il-*, *ir-*, *mis-* позначені найнижчою частотністю – 1% кожен. Напр.: *At one of the bookcases, he gave a misaligned book an orderly little push with his thumb* (4, p. 137).

У контексті аналізу маркованих запереченням елементів необхідно звернути увагу на денумератив *none*. Денумеративи – це секондарні конструювання, вихідною морфемою яких є коренева основа числівників. Денумератив *none* належить до експліцитних засобів вираження негачії: *You're none of you any help whatsoever. But none!* (4, p. 40).

16% від загальної кількості експліцитних маркерів негачії на граматичному рівні нараховує денумератив *none*.

Ефективними еквівалентами негачії в діалогічному мовленні є повторення адресатом мови висловлювання мовця (або лише тієї його частини, яка викликає негативну реакцію), а також риторичні запитання. Зазначені прийоми є матеріалізацією негачії на синтаксичному рівні. Напр.: *Ah, God, what's the use of talking?* (4, p. 204).

"You are without a doubt the most tactless person I've ever known in my life".

"Tactless! Never. Outspoken, yes. High-spirited, yes. Mettlesome. Sanguine, perhaps, to a fault (4, p. 160).

Повтори та питально-заперечні речення не містять формальних лексико-граматичних сигналів негативного значення, однак в контексті ситуації вони ідентифікуються мовцями як заперечні. Вони становлять 7% (9 прикладів) від кількості проаналізованих випадків.

Стилістичний рівень є одним з найцікавіших при вираженні негачії. Так як англійська мова є мононегативною, шляхом вживання подвійної негачії досягається драматичний ефект: *I didn't see hardly anybody on the street* (6, p. 36).

За допомогою мейозиса та літоти акцентується емоційність висловлювання: *She's not little enough any more to go stark staring mad in the toy department* (6, p. 222).

Найпоширенішою формою мейозиса в англійській мові є подвійна негачія типу *not un-*, *not in-*. Напр.: *The general theme of our messages usually ran to excessively strong admonitions and, not infrequently, undisguised threats* (5, p. 45). Стилістичні прийоми налічують 11% (14 прикладів) від загального корпусу засобів негачії.

Отже, категорія негачії реалізується на будь-якому мовному рівні, на кожному з яких вона знаходить особливі засоби вираження. Враховуючи безмежність можливих прийомів синтаксичного та стилістичного рівнів, можна стверджувати, що засоби вербалізації негачії дійсно невичерпні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Паславська А. Й. Заперечення та сфери його дії: семантика, синтактика, прагматика, просодика : [автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філолог. наук: спец. 10.02.15] / А. Й. Паславська. – К., 2006. –35 с.
2. Степанова Т. В. Категория отрицания в морфемной структуре слова : на материале диалектной речи: [автореферат канд. фил. наук] / Т. В. Степанова. – Великий Новгород : Прогресс, 2008. – 25 с.
3. Biber D., Johansson S., Leech G., Conrad S., Finegan E., Grammar of Spoken and Written English. London : Longman; 1999. – 356 p.
4. Salinger J. D. Franny and Zooey. – Moscow : Progress Publishers; 1991. – 208 p.
5. Salinger J. D. Raise High the Roof Beam, Carpenters. Seymour. Moscow : Progress Publishers;1982. 160 p.
6. Salinger J. D. The Catcher in the Rye / J. D. Salinger. – Харків : Ранок-НТ, 2002. – 240 p.

Сучасні лінгвістичні парадигми: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (14 березня 2013 р.). - Горловка: Вид-во ГІМ ДВНЗ "ДДПУ", 2013. - С.42-45.